

№ 05 (742)
Люты 2019 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

- ☞ **Да ўвагі: аб падаўжэнні конкурсу, прысвечанага малой радзіме –**
стар. 4
- ☞ **Світанак Дзяржавы: «Імяням вольнага Беларускага народу» –**
стар. 5
- ☞ **Землякі: украінскае свята ад «Обрју» –**
стар. 6

Святлана Ветрава. «Дзень-ноч-дзень»

Нашы віншаванні

Леаніду Міхайлавічу Лычу — 90

Шаноўны Леанід Міхайлавіч!

Беларусь шануе Вас! Шануем і мы, аб'яднаныя ў грамадскую арганізацыю «Беларускі фонд культуры», з якою Вас многія гады злучаюць. Вашая актыўная праца па адраджэнні нацыянальнай культуры, пошукі шляхоў далейшага ўзмацнення патрыятычнай годнасці кожнага, хто адданы сваёй Айчыне – Беларусі.

За тое, што ўжо зроблена Вамі, Вы заслужылі словы пахвалы і ўдзячнасці – і не толькі ў дзень Вашага 90-гадовага юбілею. Мы гатовыя паўтараць іх шматкроць і штодня, спадзеючыся, што яны дадуць Вам моцы для новых высакародных словаў у абарону беларускасці народа, узмацнення незалежнасці нашай краіны.

Зычым здароўя, а разам з ім – плённай супрацы з Беларускамі фондам культуры і «Краязнаўчай газетай».

Выканкам ГА «Беларускі фонд культуры», рэдкалегія «Краязнаўчай газеты»

На фота Наталі Купрэвіч, уручэнне Леаніду Лычу знака «Рурліўцу, Стэаральніку»

На стар. 3 прапануем урывак з кнігі юбіляра

Традыцыйныя і новыя строі Карэліччыны

Летась майстры Карэліцкага дома рамёстваў па матывах адзення нашых продкаў XIX – пачатку XX стагоддзя стварылі мужчынскі і жаночы строі.

Паўгода ўдумлівага вывучэння літаратуры і руплівай працы спатрэбілася, каб матэрыяльная гісторыя нашай зямлі ажыла ў адноўленых строях.

За аснову майстры ўзялі варыянт адзення з экспазіцыі Карэліцкага краязнаўчага музея, але адлюстравалі і сваё бачанне строяў.

Так, мужчынская і жаночая кашулі па арнаменце і сілуэце аналагічныя музейным, нагавіцы і спадніца таксама выкананыя ў падобным стылі, але з іншай тканіны – пераважна з ільняной. Мужчынскія аксесуары – пояс ручной працы са спалучэннем рознакаляровых нітак і саламяны капялюш – таксама шмат у чым паўтараюць экспанаты музея.

Для жаночага строю майстры Дома рамёстваў узвалі апяаску. Цікавым атрымаўся фартух. Музейны варыянт – гэта гарманічнае спалучэнне ручной вышыўкі і фабрычных карункаў, расліннага і геаметрычнага арнаменту. На новаствораным жа фартуху змешчаныя элементы беларускага арнаменту: сімвалы зерня, малой радзімы, продкаў (паміці, роду), чалавека (народа, краіны), моцнай сям'і, дзіцяці і абразага.

У Год малой радзімы адноўлены строі – гэта выдатны падарунак майстроў сваім землякам, які сапраўды цешыць беларускую душу.

Юлія БАЯРЭНКА,
загадчык аддзела рамесніцкай дзейнасці Карэліцкага дома рамёстваў

Нашы спачуванні

Днямі прыйшла сумная вестка: на 84-м годзе пайшоў з жыцця **Васіль СЁМУХА**. Ён вядомы найперш як перакладчык. Сябра СП СССР (з 1977 г.), сябра Саюза беларускіх пісьменнікаў.

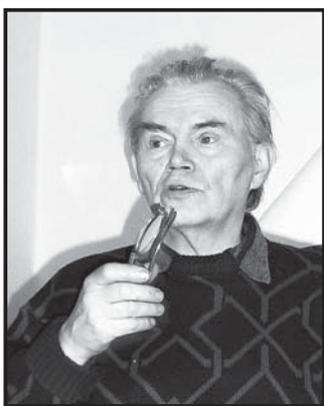
Васіль Сяргеевіч перакладаў з нямецкай, польскай, латышскай, лацінскай, іспанскай, нарвежскай, армянскай, украінскай і іншых моваў. Аўтар поўнага перакладу Бібліі (кнігі Старога і Новага Запаветаў) на беларускую мову. Сваёй роднай мовай называў заходнепалескі дыялект, які вельмі любіў і з якога праз пераклады шмат прыўнёс у літаратурную беларускую мову.

Нарадзіўся 18 студзеня 1936 г. на хутары Ясенец Пружанскага раёна ў сям'і лесніка. Ягоных бацькоў у 1942 г. за сувязь з партызанамі забілі немцы. Уратавалі хлопчыка ад смерці і выгадавалі цёткі. Скончыў рамана-германскае аддзяленне філалагічнага факультэта Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя М.В. Ламаносава. Працаваў рэдактарам, інжынерам, выкладчыкам нямецкай мовы ў школе, літсупрацоўнікам газеты «Літаратура і мастацтва», выкладаў нямецкую мову ў БДУ. З 1972 па 1994 г. – рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Васіль Сяргеевіч рабіў пераклады тэкстаў для драматычных тэатраў і да музычных твораў. Супрацоўнічаў з заслужанымі артыстамі Беларусі, кіраўніком «Беларускай капэлы» Віктарам Скоробагатавым; пераклаў лібрэта да операў «Фауст» Антоні Генрыха Радзівіла, «Маргер» Канстанціна Антоні Горскага, «Страшны двор» Станіслава Манюшкі.

За плённую перакладніцкую дзейнасць В. Сёмуха ўзнагароджаны ордэнам «За заслугі перад Федэратыўнай Рэспублікай Германіяй» (2001 г.), найвышэйшай узнагародой Латвіі «Ордэн Трех Зорак», з'яўляецца лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі імя Якуба Коласа (1992 г.), лаўрэатам Літаратурнай прэміі ПЭН-Цэнтра.

ГА «Беларускі фонд культуры» і рэдакцыя «Краязнаўчай газеты» шчыра смуткуюць з прычыны смерці выдатнага сына беларускай зямлі і выражаюць спачуванні родным і блізім Васіля Сяргеевіча, усім прыхільнікам нашай культуры.

Памяць пра вечнага рабінзона

24 студзеня ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры адбылася прэзентацыя кнігі «Янка Маўр. Наш вечны рабінзон. Штрыхі да партрэта», у якой змешчаныя ўспаміны блізкіх і родных, калегаў па яры вядомага дзіцячага пісьменніка. Гэтыя згадкі дапамагаюць больш глыбока раскрыць асобу творцы, шматграннасць яго таленту.

Укладальнікам кнігі стала ўнучка пісьменніка Марыя Міцкевіч. Наклад выдання – 500 асобнікаў, яно выйшла па замове і пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь. У кнізе змешчаныя ўспаміны дачкі пісьменніка Наталлі Міцкевіч, пададзеныя невядомыя факты з яго жыцця, раскрытыя стасункі з род-

нымі і сябрамі. Пра ліставанне паміж шчырымі сябрамі Янкам Маўрам і Якубам Коласам распавядае праўнучка абодвух пісьменнікаў Васіліна Міцкевіч. Таксама ў кнізе змешчаныя ўспаміны Міхася Міцкевіча, Сяргея Грахоўскага, Генрыха Далідовіча, Станіслава Шушкевіча ды іншых. Выкарыстаныя фота з асабістага архіва Янкі Маўра.

Пад час прэзентацыі выступілі галоўны рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура» Віктар Шніп, рэдактар выдання Дзмітрый Пятровіч, прагучалі ўспаміны М. Міцкевіч, а паэт Яўген Хвалеі прачытаў прысвечаны ёй верш. На імпрэзе прысутнічалі таксама вучні СІШ № 4 г. Мінска.

Аляксей ШААХОЎСКІ

Фота з сайта музея

На тым тыдні...

✓ **31 студзеня** ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адкрыўся **мастацкі праект «Святло мастацтва»**, падрыхтаваны выкладчыкамі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка. Экспанаты выстаўкі дэманструюць разнастайнасць творчых інтэр'есаў выкладчыкаў-мастакоў кафедры мастацка-педагагічнай адукацыі факультэта эстэтычнай адукацыі БДПУ, іх індывідуальны светапогляд і аўтарскі стыль. Экспазіцыя складаецца з сучасных твораў жывапісу, дэкаратыўна-ўжытковага мастацтва, дызайну адзення і графічнага дызайну.

✓ **2 лютага** іркуцкі беларускі клуб «Крывічы» запрашаў ахвочых на **традыцыйнае народнае свята Грэніцы**. Пад час яго адбылося асвячэнне грэнічнай свечкі, а ад яе – свечак усіх удзельнікаў свята. Госці вадзілі карагоды і спявалі абрадавыя песні,

гулялі ў беларускія зімовыя гульні, будзілі Грамаўніцу – так нашыя старажытныя продкі называлі жонку Перуна.

✓ **2 лютага** ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь адбыўся **майстар-клас мастака-акварэліста Вячаслава Паўлаўца**, арганізаваны ў рамках яго юбілейнай выстаўкі «Акварэльны сусвет». Для наведнікаў быў прэзентаваны новавыдадзены альбом-каталог В. Паўлаўца, дзе прадстаўлена каля 100 акварэльных пейзажаў апошніх трыццаці гадоў творчасці – ад першых самастойных працаў 1980-х гг. да аркушаў, выкананых летась у Германіі, дзе графіку нашага сучайчынніка асабліва цэняць.

✓ **3 лютага** «Арт Сядзіба» запрашала на **беларускамоўную аўтарскую экскурсію пра каву «Менскія кававыя гісторыі»**. Вандроўка па

вуліцах беларускай сталіцы была насычаная гісторыямі пра кавярні ды пукерні Менска XIX стагоддзя, пра вядомых асобаў, якія наведвалі іх, ды іншымі цікавосткамі. Спраўдніх вандроўнікаў ды кавямануў чакалі філіжанкі з гарачымі менскімі кававымі гісторыямі ды з гістарычнымі смачноухамі, якія маглі сагрэць у зімовыя халады.

✓ **4 лютага** ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь у рамках адкрыцця выстаўкі «Сям'я» адбылася **перадача адзінай карціны «Тушэнне пажару» (1943) беларускага мастака і настаўніка Алега Луцэвіча** на часовае захоўванне ў НІСМ.

А. Луцэвіч (1924 – 2015) скончыў Віцебскае мастацкае вучылішча, пасля вайны – Маскоўскі мастацкі інстытут. Удзельнік партызанскага руху ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Пад час выкладання ў Мастацкім вучылішчы імя А.К. Глебава А. Луцэвіч стварыў вакол сябе кола фанатычна адданных мастацтву людзей. Меў неверагодны дар захапіць ідэяй аб'ёмнага бачання і малявання, стварэння трохмернага малюнка.

Наведнікі выстаўкі ўбачылі творы прадстаўнікоў чатырох пакаленняў адной сям'і – Сяргея і Святланы Катковых, Зоі і Яна-Віцэнта Луцэвічаў, Зоі Літвінавай. У экспазіцыі прадстаўленая цолая эпоха ў развіцці беларускага жывапісу – ад рэалізму і постімпрэсіянізму да ўласнай каларыстычнай школы і канцэптуалізму.

✓ **5 лютага** ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь адкрылася **выстаўка «Сямейны альбом»**, прысвечаная 105-годдзю Паўла Масленікава.

Масленікавы – вядомая дынастыя беларускіх жывапісцаў. Рода-

пачынальнікам дынастыі стаў П. Масленікаў (1914 – 1995), чый унёсак у развіццё беларускага выяўленчага мастацтва цяжка перацаніць. Яго творчая дзейнасць паўплывала на развіццё пейзажнага жанру ў беларускім выяўленчым мастацтве, а грамадская дзейнасць – на станаўленне Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і развіццё беларускага мастацтвазнаўства (у 1960 – 1964 гг. П. Масленікаў – рэктар акадэміі).

На выстаўцы прадстаўленыя працы чатырох беларускіх мастакоў: Вольгі Мядзведзевай, Дзмітрыя Паўлавіча і Паўла Уладзіміравіча за перыяд 2012 – 2018 гг.

✓ **6 лютага** ў Гасцёўні Уладзіслава Галубка, філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь, адкрылася **выстаўка «Палёт фантазіі»**. На ёй прадстаўленыя працы чатырох беларускіх мастакоў: Вольгі Мядзведзевай, Дзмітрыя Траяновіча, Дзіяны Горбач і Паўла Лабурдава. Стылі пісьма ва ўсіх розныя, аднак усё палотны радуюць разнастайнасцю і яркай індывідуальнасцю мастацкай манеры, багаццем агульнай каларыраванай палітры, адвагай фантазіі і творчага пошуку.

✓ **6 лютага** ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь была прэзентаваная кніга **Мікалая Шалімы і Васіля Кісялёва «Трагедыя і героі. Беларусь. Лета 1941 года»**. Выданне з'яўляецца дакументальным даследаваннем і прысвечанае самаму малавядучанаму перыяду Вялікай Айчыннай вайны – лету 1941 г., з моманту нападения варажой Германіі на Савецкі Саюз да верасня таго ж года, калі тэрыторыя Беларусі была цалкам акупаваная гітлераўцамі.

Кававыя гісторыі распавядае Наталля Сінкевіч

Леанід Лыч

Каб змяніць аблічча Беларусі...

(3 кнігі «Маладзі – праўдзівую гісторыю Беларусі»)

Забяспечыць школу высокакаснай літаратурай па айчынай гісторыі можна толькі адмяніўшы ўсялякую ідэалагічную цензуру пры папярэднім разглядзе ў адпаведных установах рукапісаў навучальных дапаможнікаў і падручнікаў. Адзіным і галоўным цензарам іх павінен быць толькі аўтар, які не будзе дзеля нейкай часовай кан'юнктуры ганьбіць сваё імя фальсіфікацыйнай гісторыі. Рэцэнзаванне павінна насіць не ідэалагічны (палітычны), а выключна метадалагічна-асветніцкі характар, зыходзіць з асноўных патрабаванняў дыдактыкі: не дапускаць перагрузкі фактычнымі матэрыяламі, забяспечыць рацыянальнае размеркаванне іх па храналагічных перыядах, а таксама па такіх праблемах, як эканамічныя, дзяржаўна-палітычныя,

пазнаёміўшыся з імі, вучні і студэнты мелі вялікі гонар за сваіх продкаў, што яны змаглі стварыць у сярэднявеччы адмысловую, даволі развітую на той час беларускую культуру. Выканаўшы гэтую архівавую місію, гісторыкі павінны з такой жа паўнатай і глыбінёй, аб'ектыўна і паказваць у сваіх працах, прызначаных для навучэнцаў, як гэтая самабытная, адмысловая беларуская культура разбуралася пад шкодным уздзеяннем палітыкі паланізацыі і русіфікацыі. Было б проста злачыствам забывацца на колішні сапраўды беларускі шлях культурнага развіцця, не даць поўных ведаў пра гэта маладым пакаленням нашага народа. Гэтыя веды дапамогуць ім не толькі атрымаць больш поўны і правільны ўяўленні пра сваю мінуўшчыну, але і народзіць зусім замакнамернае, натуральнае жаданне супраціўляцца крайне небяспечнаму сучаснаму працэсу культурна-моўнай асіміляцыі, якое непазбежна прывядзе да таго, што дасведчаная моладзь нават ва ўмовах глабальнай русіфікацыі старэйшых пакаленняў, у т.л. і інтэлігенцыі, будзе імкнуцца быць не толькі пасўпным, але і актыўным носьбітам сваіх прыродных духоўных каштоўнасцяў і найперш беларускай нацыянальнай культуры і мовы. Калі мы сфармуем два-тры пакаленні такіх носьбітаў беларускай культуры і мовы, будзе цалкам гарантаванае выратаванне беларускай нацыі ад этнічнага вымірання. Тады

Было б проста злачыствам забывацца на колішні сапраўды беларускі шлях культурнага развіцця, не даць поўных ведаў пра гэта маладым пакаленням нашага народа

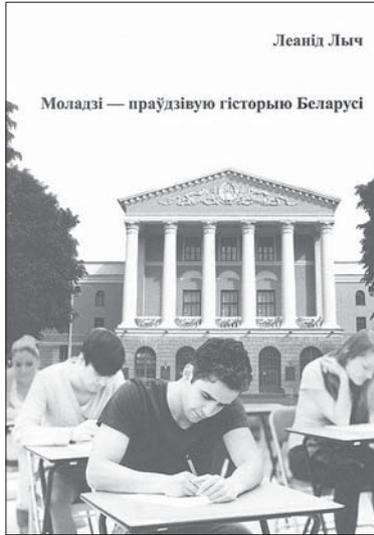
культуралагічныя, ваенныя; адпаведнасьць зместу і мовы дапаможнікаў і падручнікаў узроставым, адукацыйным дадзеным школьнікаў.

Паляпшэнне якасці школьнай літаратуры па гісторыі Беларусі павінна ісці па лініі максімальнага ўзбагачэння іх матэрыяламі па культуры. Лепшай спажывальнай масы для гэтага, як матэрыялы культуралагічнага характару, нам не знайсці. Імі даволі добра можна напоўніць навучальную літаратуру і па самых ранніх перыядах гісторыі беларускага народа, асабліва што прыпадаюць на гады існавання Вялікага Княства Літоўскага як самастойнай краіны, а не суб'екта федэратыўнай (канфедэратыўнай) дзяржавы. Не захлынулася самабытная культура беларускага народа і на першым этапе яго жыцця ў складзе Рэчы Паспалітай.

...скіраваная на ўсталяванне прыярытэту прыродных культурна-моўных традыцый беларускага народа на яго гістарычнай тэрыторыі

Таму задача аўтараў дапаможнікаў і падручнікаў па гісторыі – максімальна насыціць іх старонкі такімі матэрыяламі, каб

і ў нас дзяржаўная культура-моўная палітыка, як гэта характэрна для ўсіх цывілізаваных краінаў свету, будзе садзейнічаць не дэацыяналізацыі тытульнага народа, а, наадварот, яго прыстойнаму духоўна-

му развіццю на ўласных прыродных традыцыях.

Камусьці можа падацца, што я занадта перабольшваю ролю навучальна-выхаваўчага фактара ў фармаванні нацыянальнай самасвядомасці маладых пакаленняў беларускага народа, зараджэнні ў іх жадання актыўна супрацістаяць усім формам культурна-моўнай асіміляцыі з тым, каб ухіліцца ад вельмі ўжо рэальнай для нас

сёння канчатковай страты сваёй прыроднай этнічнай адметнасці. Асабліва дапамагло мне правільна зразумець ролю і вызначыць месца навучальна-выхаваўчага фактара ў лёсе любога народа, у т.л. і беларускага, выказанне першага прэзідэнта Берлінскай акадэміі навук Готфрыда Лейбніца (1646 – 1716): «Аддаць мне выхаванне, і перш чым мне адно стагоддзе, я змяню аблічча Еўропы». Не бачу памылкі і ў поглядах дарэвалюцыйных рускіх вучоных-педагогаў, якія настойліва раілі царскім палітыкам інтэграваць Беларусь у Расію не зброяй, а адпаведна пабудаванай адукацыяй. І яна ў многім здзейсніла іх спадзяванні. Таму сёння для ўсіх тых, хто яшчэ да канца не адраваўся ад беларускага карнявішча, не бачу больш важнай і актуальнай задачы, як стварэнне такой сістэмы народнай адукацыі, што цалкам адпавядала б нацыянальным інтарэсам беларускага народа. Яе ўжо мы не маем больш за тры стагоддзі. У нашым

стагоддзі, прычым не ў сярэдзіне ці ў канцы, а на самім яго пачатку, такая сістэма, спадзяюся, усё ж, павінна запрацаваць і вывучэнню ў агульнаадукацыйных школах сапраўднай нацыянальнай гісторыі, нацыянальнай культуры адвядуць у ёй самае прэстыжнае месца.

Многія адначасны вышэй недахопы ў найноўшых школьных падручніках па гісторыі ў такой жа ступені характэрныя для падобнага роду літаратуры апошніх гадоў, прызначанай студэнтам вышэйшых навучальных устаноў. У нашых даследчыкаў гісторыі досыць багатая традыцыя падладоўвацца і пісаць тое, што ад іх патрабуюць улады. За час чарговага кароткатэрміновага нацыянальна-культурнага Адраджэння такія «якасці» мы не растрацілі, чым вельмі задаволеная наша дзяржава, усяляк заахочваючы навукоўцаў ствараць жаданыя ёй гістарычныя міфы.

Заўважаецца такая занадта высокая вартасць палітычнаму рэжыму Беларусі зрабіць рэзкі адыход ад нацыянальнай ідэі, як

Не бачу больш важнай і актуальнай задачы, як стварэнне такой сістэмы народнай адукацыі, што цалкам адпавядала б нацыянальным інтарэсам

адразу ж вялікая колькасць розных масцей ідэолагаў пачынаюць ганіць тых, хто вёў змаганне за вызваленне нашага народа ад панавання чужынцаў. Не памылюся, калі скажу, што ў такіх выпадках найбольш за ўсё даставалася Кастусю Каліноўскаму.

Прыярытэтнае стаўленне сучасных уладаў нашай краіны да праваслаўнай мовы адбіліся на поглядах многіх навукоўцаў на дадзены хрысціянскую канфесію. Вельмі модным стала пісаць пра выключна прагрэсіўную ролю Рускай праваслаўнай царквы ў аб'яднанні ўсіх усходніх славянаў гэтай веры пад сціпетрам маскоўскага цара. Прычым зусім не звяртаецца ўвага, што пры такім аб'яднанні беларускі народ быў пазбаўлены нават

самых мізэрных правоў на палітычную незалежнасць. Несумненна, з нацыянальнымі інтарэсамі нашага ўсходняга суседа Руская праваслаўная царква заўжды лічылася, хаця ў дзейнасці апошняй шмат чаго было і не на карысць яго. З розных крыніцаў вядома, што праваслаўныя іерархі часта выступалі ў ролі галоўных натхняльнікаў ваенных паходаў Маскоўскага княства на Беларусь з мэтай далучэння яе праваслаўнага насельніцтва. Але іншым разам такія бітвы заканчваліся паразай для маскітаў, як 8 верасня 1514 года непадалёк Оршы. Тут праваслаўнай царквы пралілося нямаля як з аднаго, так і з другога бакоў, бо праваслаўныя святары і Масковіі, і Беларусі заклікалі сваіх ваяроў быць бязлітаснымі адзін да аднаго.

У нашай гісторыі здаралася такое, што праваслаўная царква знаходзілася на мяжы ледзь не поўнага адмірання, што не вельмі адбівалася на этнічнай самасвядомасці беларусаў. Затое колькі з іх, асабліва на Смаленшчыне, падуплывам перш за ўсё праваслаўнай царквы адышлі ад сваёй нацыі і сталі называць сябе рускімі.

Навуковая і навучальна літаратура апошніх гадоў пры асвятленні нацыянальна-культурнага будаўніцтва ў БССР у міжваенны перыяд ужо ніяк не можа дазволіць сабе прайсці міма беларусізацыі. А вось што датычыць масавага адпору ёй з боку насельніцтва – гэта ўжо фальсіфікацыя. Адпор беларусізацыі даваў толькі патаемныя вялікадзяржаўнікі прарускай арыентацыі, умела прыцягваючы ў некаторых выпадках на свой бок і шарговых людзей. І ніводзін разумны чалавек не можа прырэчыць такой палітыцы, бо яна ж скіраваная на ўсталяванне прыярытэту прыродных культурна-моўных традыцый беларускага народа на яго гістарычнай тэрыторыі, якія так груба парушаліся чужымі яму дзяржаўнымі рэжымамі і не шануюцца некаторымі сучаснымі ўладнымі структурамі.

У памяці многіх з нас, як самае радаснае і велічнае, застаюцца падзеі чарговага беларускага нацыянальна-культурнага Адраджэння, якое пачалося неўзабаве пасля Гарбачоўскай перабудовы і дасягнула свайго апагея з развалам СССР. Зноў з вуснаў дзяцей мы з вялікай радасцю чулі родную беларускую (толькі ўжо не матчыную, а абчужную, бо пад той час абсалютная бальшыня мамаў была зрусіфікаванай) мову.

Паэты-палачане завіталі ў Дзісну

Сёння, калі іскрысты снег гурбамі ляжыць на палях, узгорках, берагах Дзвіны, мне ўспамінаецца канец чэрвеня мінулага года, калі нас, полацкіх паэтаў, запрасіў да сябе дзісенскі «Пунсовы ветразь» – літаратурнае аб'яднанне самага маленькага горада краіны.

Мы з вялікім задавальненнем прынялі запрашэнне, бо з Дзісной, вядомай з 1374 года, звязана мноства падзеяў і імёнаў. Кароль польскі і вялікі князь літоўскі Стэфан Баторый збіраў тут войскі для вызвалення захопленых маскоўскім царом Іванам Грозным «слаўнага града Полацка». Адам Міцкевіч наведаў тут сваіх сяброў Кастравіцкіх у іх адметнай сядзібе, рэжысёр-наватар Ігнат Буйніцкі ставіў тут спектаклі свайго першага на беларускіх землях прафесійнага тэатра, у Дзісенскай гімназіі вучыўся і строіў грандыёзныя планы на будучыню жывапісец, графік, скульптар, пісьменнік, фалькларыст, этнограф і археолаг Язэп Драздовіч, у Дзісне служыў будучы Пятрыярх Маскоўскі і ўсея Русі Ціхан (Бялавін), тут жа захоўваюцца і мошчы святога пакутніка Канстанціна Жданава...

Дарога з Полацка ў Дзісну захапляла ўсіх: палі рамонкаў, красаванне рапусу, статкі кароваў з цялятамі, дагледжаныя фермы. Хацелася б хоць краёчкам вока зазірнуць у двары хатаў абапал шашы. Горад сустрэў нас вельмі сардэчна. Неўпадкова ж тут знаходзіцца адзін з цудатворных беларускіх абразоў – абраз Маці Божай Адзігітры Дзісенскай, да якога штогод збіраюцца тысячы паломнікаў.

Прайшоўшы на цёплым ад сонца жвіры, я ўспомніла, як дзяўчынкай-дашкольніцай скакала па сцяжынках у мястэчку Слабодка, а мяне ласкава звалі страказой. Сады падворкаў самага маленькага горада падаваліся

незвычайнымі: паспела вішня, наліваліся сокам яблыкі, грушы і слівы. З кветнікаў пад вокнамі даяталі водары жоўтых і чырвоных ружаў, і перад уваходам у храм Уваскрэсення Хрыстовага захацелася проста абняць гэтыя ружы і доўга-доўга стаць каля іх, клпатліва дагледжваючы і вельмі прыгожых.

Сустрэча прадстаўнікоў літаратурных аб'яднанняў «Надвінне», «Літаратурны каўчэг», «Полоцкая ветвь» з удзельнікамі «Пунсовага ветразя» прайшла на адным дыханні. Кіраўнік «ветразейцаў» Джэма Пугачэўская, якая даўно ведае ўсіх гасцей, распавядала пра кожнага з нас і кожнаму дала слова. У гасцінным ДOME рамёстваў горада Дзісны прагучала паэзія Алы Івановай, Наталлі Літвінавай, Феактыста Фядотава, Рымы Авілавай ды іншых. Свае песні выканала спачатку Людміла Фёдарова пад акампанемент гітары, а потым Васіль Граноўскі са сваёй вакальнай групай заспяваў пад баян.

Пасля сустрэчы адбылася працяглая экскурсія па гістарычных месцах горада. Праводзіў яе дзісенец, колішні настаўнік гісторыі, выбітны краязнаўца Пётр Ваговіч. Не без гонару ён распавёў нам, што Дзісна атрымала магдэбургскае права 20 студзеня 1569 г. – раней за Віцебск, Дзвінск (Даўгаўпіле) і Магілёў. Вынікам стаў росквіт Дзісны, калі нават па колькасці жыхароў яе можна было супаставіць з Вялікім Ноўгарадам.

Слухаючы расповеды Пятра Уладзіміравіча, успомніла полацкага гісторыка Івана Каліноўскага. Думкі яго цалкам сугучныя таму, што мы чулі: «Дзісенская зямля – скарбніца Беларусі, гэты край проста неабходна зберагчы для нашчадкаў, адкрыць для шматлікіх турыстаў і паломнікаў».

Ларыса МІХНОВІЧ,
удзельніца літаб'яднання
«Надвінне»,
г. Полацк

Ад імя заснавальнікаў конкурсу «Славуця імяны малой радзімы» – газеты «Звязда» і «Краязнаўчай газеты» – паведамаем, што тэрмін падачы матэрыялаў на конкурс падоўжаны да 30 чэрвеня 2019 года. З мэтай далучэння да яго новых удзельнікаў ніжэй друкуецца Палажэнне аб рэспубліканскім конкурсе.

Палажэнне аб рэспубліканскім конкурсе «Славуця імяны маёй малой радзімы»

1. Агульныя палажэнні.

1.1. Рэспубліканскі конкурс «Славуця імяны маёй малой радзімы» праводзіцца ў межах Года малой радзімы і скіраваны на актывізацыю дзейнасці грамадскіх і дзяржаўных арганізацый, грамадскіх ініцыятыў, грамадзян па пошку і зборы гістарычных і сучасных звестак аб вядомых выхадцах з канкрэтных населеных пунктаў і рэгіёнаў у мэтах ушанавання памяці і папулярызацыі іх дзейнасці.

1.2. Арганізатарамі конкурсу з'яўляюцца ГА «Беларускі фонд культуры», рэдакцыя газеты «Звязда» і «Краязнаўчай газеты».

1.3. Прыкладны змест конкурсных заявак і праектаў:

– збор матэрыялаў і напісанне радаводаў славуцых дзеячаў і знакамітых выхадцаў канкрэтных рэгіёнаў;

– стварэнне кніг, падрыхтоўка хроніка-дакументальных фільмаў, радыё- і тэлеперадач;

– складанне памятных календароў, падрыхтоўка ілюстраваных альбомаў, прывесчаных вядомым землякам, збор фотаздымкаў пра іх;

– устаноўка памятных дошак і памятных знакаў, каплічак, прывесчаных вядомым людзям – выхадцам з гэтых мясцін;

– запісы ўспамінаў старэйшых жыхароў пэўных населеных пунктаў;

– стварэнне музейных экспазіцый, мемарыяльных залаў (пакоюў) у мясцовых бібліятэках, музеях і школах.

2. Умовы ўдзелу і парадак правядзення конкурсу.

2.1. У рэспубліканскім конкурсе «Славуця імяны маёй малой радзімы» могуць прымаць удзел юрыдычныя, фізічныя асобы і групы грамадзян.

2.2. На конкурс могуць быць прадстаўлены як рэалізаваныя (не раней 2017 года), так і тыя праекты, што знаходзяцца ў стане рэалізацыі.

2.3. Ход конкурсу будзе шырока асвятляцца на старонках газет «Звязда» і «Краязнаўчай газеты», у рэгіянальных і мясцовых СМІ.

2.4. Падача матэрыялаў на конкурс (апісанне, фота- і відэаматэрыялы, публікацыі ў СМІ) ажыццяўляецца да 31 снежня 2018 года (паводле рашэння арганізатараў тэрмін падоўжаны да 30 чэрвеня 2019 года. – «КГ») у Беларускі фонд культуры (220029, г. Мінск, Траецкая набярэжная, 6).

3. Падвядзенне вынікаў конкурсу.

3.1. Ацэньваць конкурсныя праекты будзе конкурсная камісія ў складзе прадстаўнікоў арганізацый-заснавальнікаў і партнёраў конкурсу.

3.2. Лепшыя конкурсныя праекты будуць адзначаны спецыяльнымі дыпламамі і каштоўнымі падарункамі.

3.3. Па выніках рэспубліканскага конкурсу найбольш цікавыя праекты будуць прэзентавацца ў Мінску, уключаны ў інфармацыйны банк для шырокага інфармавання грамадскасці і зацкаўленых арганізацый, мясцовых органаў улады.

Актыў «Пунсовага ветразя» (Н. Астроўская, А. Майсяёнак, Н. Шчарбіцкая, Д. Пугачэўская)

Сённяшня Дзісна і старажытнае замчышча

отражению им наступления хищного врага, который поставил себе задачей поприение завоеваний пролетариата и свободных прав наций с целью установления фактически буржуазного самоопределения народов, тем самым, беспроблетного разгрома капитала, – VI областная конференция большевиков считает необходимым объявить самостоятельную социалистическую республику Белоруссии из территории Минской, Гродненской, Могилёвской, Витебской и Смоленской губерний.

Паводле: А. Вішнеўскі, Я. Юхо. «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі ў документах і матэрыялах» (Мінск, 2003)

Маніфест Часовага Рабоча-Сялянскага Савецкага Урада Беларусі. 1 студзеня 1919 г. Смаленск

Таварышы і браты рабочыя, бедныя сяляны і чырвонаармейцы Беларусі!

Горацешная пакутная Беларусь, Беларусь рабочых і бедных сялян,

Рабочыя, сялянская бяднота і чырвонаармейцы Беларусі!

Руйнуючы будову цяжкага прыгону, высушваючы моры слёз і рэчкі крыві, разлітых па шырокіх абшарах горацешнай Беларусі, знішчанай страшэннай вайною, узнятай царамі і багачамі з-за сваіх інтарэсаў і пагубішай дармна мільёны рабочых і сялян, ідзе да вас у проміну сонца пры спеву літаньняў шчасная пара аслабджэння, нясе вам равалоўца поўную ўласць і панаваньня. Паміж працоўнымі народамі Расеі, Літвы, Украіны і Латвіі ад сягоньняшняго дню становіцца і вы вольнымі і поўнапраўнымі гаспадарамі вольнай незалежнай Беларускай Сацыяліст'кай Рэспублікі! Ад сёньняшняго дню Беларусь – Савецкая Рэспубліка – становіцца Рэспублікай працоўнага народу рабочых, сялянскае бядноты і чырвонаармейцаў Беларусі!

Усе, дагэтуль пасягаўшыя на працоўную Беларусь буржуынныя прадаўнічыя правіцьяльствы, правіцьяльствы прыгоншчыкаў купцоў, памешчыкаў і хвабрыкантаў, асьвечаныя прадажнымі духаўнікамі, дзе-б іх ўласць яшчэ ня ліпела-б, як паганая Рада, нямецкая акупацыйная начальства, польская і украінская пасяганьня – лічацца

Часовая Работніча-Сялянская Правіцьяльства Савецкай Беларускай Незалежнай Рэспублікі абвясняе перад усім светам:

- 1) З гэтаго момэнта уся ўласць на Беларусі прыналежыць толькі саветам работнічых, сялянскіх, батрацкіх і чырвонаармейскіх дапутатаў.
- 2) Захаваўшыся дагэтуль дзекольвячы ўласць нямецкіх, польскіх і украінскіх акупантаў ад гэтаго часу лічцца скасаваная.
- 3) Прадаўнічная буржуынная Беларуска Рада з яе так называнымі «народнымі міністрамі» абвясняецца бязабароннай законам.
- 4) Усе законы, пастановы, распарадкі і прыказы Рады і яе слуг, а так сама нямецкіх, польскіх і украінскіх акупацыйных уласцёў лічцца ня сапраўднымі; распарадкі-ж і прыказы нямецкіх уласцёў датыркаючыя спосабу выхату нямецкіх салдатаў з Беларусі захоўваюць сваю сілу.
- 5) Ад с'яго момэнта устаўляецца на Беларусі равалоўчынны парадак; усе супроціў-равалоўчынныя выступы і патугі зрабіць пагромы грабежства і гвалтаваньня будучы няшчадна руйнавацца.
- 6) Рабочыя, сяляне і працаўнікі ўсіх нацыянальнасцяў, якія жывуць на абшары Беларусі, карыстаюцца роўным правам і знаходзяцца пад абаронаю равалоўчынных законаў.
- 7) Уся зямля памешчыкаў і нагул буйных земляўласнікаў, манастыроў, царквоў і касцёлаў і духаўнікоў, з усім жывым і м'яртвым багаццем (інвентаром), а так сама ўсе лясы, воды і нутра зямлі становіцца дастаткам працоўнага народу Беларусі.
- 8) Усе чугункі і ўсе пуці злучкі (сообщенія), пошты, цяляграфы ды цяляхоны, хвабрыкі, заводы і банкі абвясняюцца дастаткам рабочых і беднага сялянства Беларусі.
- 9) Мейсцовыя саветы мусяць абараняць люцько дабро ад раскраду і псоты і прыцягаць віноўнікаў да атказу.
- 10) Уводзіцца восем гадзін у дзень для працы, без зверхурочных гадзін, на усялякай рабоцы і увайходзяць у моц усе дэкрэты РСФСР па забяспецы рабочаго стану.

Чырвонай арміі, рабочым і сельскай бядноте Беларусі даручаю Часовая Правіцьяльства Савецкай Беларускай Незалежнай Рэспублікі ахову усіх гэтых вялікіх заваў і сацыяльнае равалоўчынні.

Яно дапамінае ўсім працаўнікам, што праз абарону Савецкай Беларусі – абараняецца Савецкая Расея, абараняецца сусветная равалоўцыя, інтарэсы працоўнага народу усіх краёў на свецьці і яскравая панства камунізму.

НЕХАЙ ЖЫВЕ Вольная ПРОЦЮўная БЕЛАРУСЬ! НЕХАЙ ЖЫВЕ САВЕЦКАЯ РАСЕЯ! НЕХАЙ ЖЫВЕ СУСЬВЕТНАЯ ПРАЦЮўНА-ЧАЯ РАВАЛЮЦЫЯ!

Імяням вольнага Беларускаго народу: Старшыня Часовага Работніча-Сялянскаго Правіцьяльства Беларусі Змітро Жылуновіч. С'яры Правіцьяльства: А. Мясніков, С. Іванов, Алесь Чэрвяк, І. Рейнгольд

1-го студзеня (января) 1919 году. Менск
Паводле: Ф. Турук. «Белорусское движение. Очерк истории национального и революционного движения белорусов» (Масква, 1921)

Дырэктыва Народнага Камісарыята па справах нацыянальнасцяў РСФСР ад 27 снежня 1918 г.

1. Правительство Белорусской республики состоит из председателя и 15 членов правительства.
2. Для текущих дел существует президиум из трёх человек – председателя и двух членов.
3. В состав республики входят губернии: Гродненская, Минская, Могилёвская, Витебская и Смоленская. Последняя является спорной, по усмотрению местных товарищей.
4. Областной комитет партии Северо-Западной области превращается в Центральное Бюро КП(б) Белоруссии.
5. Председатель Центрального Бюро партии должен быть представителем ЦК партии и правительства.
6. Права и обязанности ЦБ партии и отделов правительства остаются такими же, как бывшего Областного комитета и отделов Облкомзапа.

Паводле: А. Вішнеўскі, Я. Юхо. «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі ў документах і матэрыялах» (Мінск, 2003)

Рэзалюцыя I З'езда КП(б)Б ад 30 снежня 1918 г.

Всё сгушчаюцца атмосфера на горизонте мирового империализма грозит уничтожением победоносного движения III Интернационала, воставшего международного пролетариата и угнетённых наций, постепенно становящихся на путь единственно спасительный для них – коммунистической революции. Против воинствующего империализма скопляются быстро возрастающие силы Советской России, для того, чтобы отстоять свободу трудящихся слоёв, поднимающих народов, дабы противостоять натиску тесным кольцом окружающих нас наёмных банд и тёмных полчищ империализма, чтобы ещё более укрепить завоевание российского пролетариата и способствовать

За нас вырашылі...

сперша доўгія вякі свайго жыцця служыўшая сродкам для абагачэння польскаго вяльможнаго панства-памешчыкаў, зломыхлых грашаўнікоў-купцоў і ўсялякіх багачеяў-кrywасмокаў, а потым захопленная пад удіск расейскаго крываваго самадзяржаў з яго генераламі і самаўладным чыноўніцтвам, адурваная ды абманваная з касцельных амбоняў ксяндзамі і с'царкоўных аўтароў папамі, скутая з ног да галавы ланцугамі няволі, цярэўшая здзеки і глум і перажыўшая цяжкая яро нямецкаго прыгону, цяпер аслабняюцца ад доўгай вякавой пакуты адважным наступам чырвонае арміі і прычашчаюцца да новаго вольнаго жыцця, якая будуюцца на закладзінах камунізму, на фундамэнтці міжнароднае злучкі працоўнаго люду.

Вялікая акцябарская равалоўцыя ў Расеі, зруйнаваўшы паганая панства памешчыкаў, хвабрыкантаў, ксяндзоў і папоў, панства абману, няволі і удіску, залажыла фундамэнт новаго ўстрою жыцця, з уласцю самога працоўнаго народу. Пачаўшы з Расеі, яна запаліла, так сама, агонь і усясьветнаго аслабджэння працоўнаго народу ад прыгону грашаўніцтва, цароў і багачоў. Полямя гэтаго агню с кожным днём і с кожным часам ахалпя сабою ўсе большыя і большыя абшары зямлі, перайходзіць з аднае краіны у другую, зганяя усюды с працоўнаго народу цьму нязнанья, змоўк і пакуру, будзіць пачуцьцэ паўстанья супроціў прыгнатыяляў і помсту да іх, і грозіць загіпці у сабе ўсіх ліхіх варагоў працоўнаго люду, варагоў волі і шчасья, варагоў равалоўчынні, і ачысьціць шырокі чырвоны шлях да панства вольнае працы, да панства камунізму, да панства міжнароднай братняй злучкі працаўнікоў усяго свеьту [...]

скінутымі, няістнуючымі і абвясняюцца, з усімі сябрамі і прыхільнікамі, вашымі і ўсяго працоўнаго народу ў свецьці злымі варагамі, заслужанымі няшчаднай равалоўчыннай кары.

Уставайце усе на абарону Сацыяліст'кай Савецкай Працоўнай Рэспублікі Беларусі! Уставайце! [...]

Да змогі! Да змогі! Да змогі!

Імяням вякі цярэўшая няволі, пакуты і здзека, а ад с'яго дня вольнай Савецкай Рэспублікі Беларусі, імям чырвонае арміі сацыяльнай равалоўцы, імям сусьветнаго паміжнароднаго камунізму пастаўляюцца на варту Першым з'ездам камуніст'кай партыі Беларусі.

Станіслаў Манюшка і Уладзіслаў Сыракомля

*Будзеш жыць! Будучы векі ісці за вякамі, —
Не забудуца дум тваіх словы,
Як і слоў беларускіх, жывучы між намі,
Не забудуся ты, Лірнік вясковы.*

Янка Купала, 1912 г.,
«Лірнік вясковы». Памяці Уладзіслава Сыракомлі

18 снежня 1849 года Уладзіслаў Сыракомля ўпісаў у альбом Станіслава Манюшкі верш, у якім былі такія радкі:

*Не толькі тут веліч твая
многа значыць,
Тут лёс усталёўвае планы,
Бог даў табе творчасць,
агонь даў спявачы,
Пяеш ты — на тое прысланы.
Цябе шчыра любім і плённу
ўсе зычым:
Літвее прысвяціў
ты натхненне
І стаў як Арфей
з інструментам музычным,
Змякчаючы скалы,
каменне.*

(Пераклад У. Мархеля)

Гэтыя словы ганаравання — ад усведамлення вышэйшасці прызначэння Манюшкі — застаюцца пакуль самым раннім сведчаннем асабістага знаёмства паэта і кампазітара. Зразумела, яно магло адбыцца яшчэ раней і ў іншых варунках, але пра гэта нічога невядома. Ёсць толькі сведчанне памочніка-сакратара Уладзіслава Сыракомлі Вінцэся Каратынскага, што яго апякун і літаратурны настаўнік пазнаёміўся з кампазітарам у салоне гісторыка-этнографа і выдаўца Адама Ганоры Кіркора. Абодва яны, і Манюшка, і Сыракомля, былі

навідавоку і цікавіліся творчасцю адзін аднаго. Сыракомля, прынамсі, у адказ на заўвагу ў «Tygodniku Petersburskim» пра абмежаваную для творчасці Манюшкі прастору ў Вільні зрабіў 6 лютага 1845 года ў сваім дзёніку запіс: «... давайце лепш жадаць таго, каб у нас мастака разумелі так добра, як і ў іншым месцы, каб і ў нас знайшлося дастаткова справы для яго таленту і вуха і ніколі не магло наступіць

віцця талентаў, хай жывуць, твораць дзеля славы нашай зямлі і не маюць падставаў скардзіцца, што не ў іншым месцы нарадзіліся». У тым жа 1845 годзе ўвёсў Сыракомля двойчы ездзіў у Вільню і кожны раз наведваў тэатр — у ядзелю 24 сакавіка і ў ядзелю 28 красавіка. Сыракомля быў знаёмы з Манюшкавай музыкай да розных спектакляў, што ставіліся на віленскай сцэне, слухаў у снежні 1848 года яго кантату «Мільда» і іншыя творы. Пра адзін з канцэртаў, дзе дырыжыраваў кампазітар, паэт у лісце да Адама Плуга (11 студзеня 1849 года) пісаў: «Увечары, выліўшы з Падбярэзскім гарбаты, мы накіраваліся на канцэрт. Ён ужо пачаўся. Манюшка стаў пры попітры на ўзвышэнні (з дырыжорскай палачкаю), а далей гурт музыкаў і спевакоў. Што табе сказаць пра канцэрт? Тое, што маё сэрца не так калацілася, як поўнілася спадзевам. Я адчуваў веліч прадмета, гатовы быў сэрцам літвіна расплакацца на кожную сардэчную нацыянальную ноту...»

Сыракомля арандаваў тады на Стаўбцоўшчыне прыёманскі фальварак Залуча і ў Вільні, дзе жыў Манюшка, бываў толькі наездамі. Праўда, гэта не перашкодзіла ім сысціся так блізка, што Сыракомля неўзабаве стаў хросным бацькам Манюшкавага сына Яна Бабтыста. У чэрвені 1854 года паэт прысвяціў свайму хросніку вершаванае вітанне з імнямі:

*Хай твае скроні ўсвецяць
праменні,
Як твайго бацькі,
славай іскрыста,
Толькі больш грошай май
у кішэні,
Яне Бабтыста!*

(Пераклад У. Мархеля)

Уладзіслаў Сыракомля

*тое, што мы ўсіх нашых геніяў
хацелі б выслаць за мяжу.
Нам бы заахвоваць іх дома,
рабіць усё магчымае для раз-*

У 1852 годзе, калі ўзнікла задума напісаць кантату «Год у песні», паэт, атрымаўшы гасцінны прытулак у доме Манюшкавага дзеця, амаль цэлае лета знаходзіўся ў сталіцы колішняга Вялікага Княства.

За гэты час былі напісаны і пакладзены на музыку асобныя фрагменты кантаты — «Ранішняя песня», «Песня вайта», «Каласок», «Перапёлка» і «Вечаровая песня». На тым паэце і кампазітар спыніліся, новых нумароў для працягу кантаты не стваралі. Аднак у аснову пяці фрагментаў кантаты была закладзена такая часава-мастацкая сувязь, што лучыць іх у песенны цыкл на тэму жніва.

Вядучы паэтычна-меладыйны кірунак цыкла адкрываў жніво як свята працы і філасофію жыцця, бо традыцыйныя жніўныя песні працягваюць праз прамое засвойванне беларускага фальклору, як гэта было ў Яна Чачота, а на ўзроўні мастацкага асэнсавання або нават пераасэнсавання вясковых рэалій ды іх вуснапаэтычнага ўвасаблення ў меласе. Таму, відаць, і набыла адолькавую з шырока вядомаю «Праснічкай» (на словы Яна Чачота) папулярнасць «Вечаровая песня» (ці, як яшчэ яе называлі, «Песня Ганны»). У ёй гаворыцца пра цяжкую працу жнеўцаў, але галоўны сэнс вынікае з апошняга радка — пра дзявочую мару, якую не ўстане залучыць ні спёка, ні стома. Імкненне да нязвяданай прыгажосці мацней за цяжкасці, яно жывеццаўраджае, светлае.

Віктар СКАРАБАГАТАЎ,
Уладзімір МАРХЕЎ,
Іанна КАРЖАНЕЎСКАЯ

(Заканчэнне будзе)

Цёплае свята ад «Обрыю»

У 1992 годзе ў пасёлку Калодзішчы, што побач з Мінскам, узнікла Культурна-асветнае таварыства «Обрыю» (што па-нашаму значыць «далягляд»), якое аб'яднала прадстаўнікоў украінскай дыяспары гэта-

га населенага пункта. З ініцыятывы таварыства суполкі ўкраінцаў былі створаныя ў розных кутках Беларусі. З тых часоў Калодзішчы сталі адным з цэнтраў, дзе адбываюцца вечарыны, творчыя мерапрыемствы нашых сяброў-ўкраінцаў, якія стала жывуць у нашай краіне. Яшчэ два гады таму мне давялося пабыць на вечарыне, што праходзіла ў Калодзішчанскім Доме культуры і была прысвечаная Тарасу Шаўчэнку.

А нядаўна ў пасялковым доме культуры, які ўзначальвае неаб'якавая да мастацтва Вольга Жылко, адбылося светлае прыгожае свята «Украінскія вясоркі». Ва ўтульнай зале, упрыгожанай украінскімі ручнікамі і фотаздымкамі мастацкіх калектываў, сабралася шмат гледачоў не толькі з Калодзішчаў, але з Мінска, Ліды, іншых гарадоў Беларусі. Цягам усяго канцэрта, што доўжыўся больш за дзве гадзіны, панавала атмасфера сардэчнай радасці і светлага свята. Рэй вяла старшыня таварыства «Обрыю» Таццяна Струк (Бей), якая перад кожным выступам распавядала аб святах і прысятках зімовага часу, аб тым, як іх святкуюць ва Украіне. У канцэрце ўдзельнічалі народны калектывы музычнага тэатра «Надзя» (кіраўнік І. Несцярчук), гурты «Вольніца», «Пісочніца» ды іншыя.

Па-майстэрску ўкраінска народныя песні выконвалі салісты Раман Рафееўка, Ліза Рэўт, Лілія Грышчанка. Сваімі байкамі весялілі гледачоў

Аляксандр Глушкоў. З вялікім заміланнем сустрэлі гледачы выступленне дзіцячага харэаграфічнага калектыву «Пісочніца», які выканаў танец «Букавінскія каламыйкі». Дуэт Марыў Рудык і Алы Шэко выканаў песню «Рэквіем», прысвечаную загінулым героям Украіны. Усе ў зале слухалі гэтую песню стоячы. На сканчэнне канцэрта ўдзельнікі ансамбля «Вольніца» развучылі з гледачымі ўкраінскі танец «Казачок». Актыўны ўдзел узяў і Першы сакратар Пасольства Украіны ў Рэспубліцы Беларусь Іван Башняк з унучкай. Дыпламат уручыў граматы — падзякі ад пасольства Украіны кіраўніцы «Обрыю» Т. Струк (Бей), народнаму калектыву музычнага тэатра «Надзя»,

харэаграфічнаму дзіцячаму калектыву «Пісочніца», а таксама Ліліі Грышчанка і Лізе Рэўт.

Беларускія ўкраінцы былі адзначаныя за цудоўнае мастацтва, якое дэманстравалі не толькі ў многіх гарадах Беларусі, але і ў Чэхіі, Балгарыі, Славакіі ды іншых краінах Еўропы. Т. Струк (Бей) распавяла прысутным, што сябрамі таварыства «Обрыю» па Беларусі пасаджаны больш за 4 тысячы саджанцаў дуба, якія ўтварылі так званыя «Шаўчэнкаўскія гаі». Добрая справа вкві жывуць — сцвярджае мудрая беларуская прыказка.

Лявон ЦЕБЕШ, г. Дзяржынск
Фота аўтара

М. Рудык і А. Шэко
выконваюць «Рэквіем»

Артысты «Надзіі» выконваюць гуцульскі танец

У тэатры «Зьніч»

11 лютага для самых удзячных глядачоў будзе ісці мона-спектакль Сяргея Кавалёва «**Анёл-ахоўнік**» паводле твора французскай пісьменніцы Кармэн Барнос дэ Гашгольд «Малітвы жывёлаў». Просьбы і падзякі розных жывых істотаў да Бога перадаюць дарослыя анёлы і маленькія анёлкі. Адзін з такіх анёлаў і вядзе размовы з жывёламі, птушкамі і іншымі Божымі стварэннямі, а вось з кім і як – гэта маленькія глядачы і пабачаць, і пачуюць, і адгадваюць самі.

Выканаўца – Раіса Астрадавіна, рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева.

Увечары старэйшым глядачам пакажуць паэтычны мона-спектакль «**Не праклінай, што я люблю**» паводле вершаванага рамана Ніла Гілевіча «Родныя дзеці». Даследчык беларускага фальклору і побыту, тонкі знаўца жывой народнай гаворкі, Н. Гілевіч стварыў своеасаблівую паэтычную сюіту, дзе гарманічна зніталіся гумарыстычныя ноты і шчыmlівая музыка кахання, дзе чуюцца напевы роднай зямлі... На сцэне гэта перадаў выканаўца Мікалай Лявончык. Аўтар інсцэніроўкі і рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева. Музычнае суправаджэнне Дар'я Неўмяржыцкай (цымбалы).

«Не праклінай, што я люблю»

13 лютага на сцэне дзіцячы монаспектакль-сустрэча «**Вясёлая каруселя**» паводле твораў Артура Вольскага. Заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Ларыса Горцава нібыта на чароўнай каруселі правядзе глядачоў па жыцці і творах выдатнага беларускага паэта. Дзетак чакаюць вершы, гульні, казкі, загадкі і разнастайныя прыгоды. А калі нехта пажадае стаць на хвілінку музыкам ці акцёрам, то і гэта магчыма на чароўнай каруселі! Музычнае суправаджэнне на цымбалах зладзіць Дар'я Неўмяржыцкая.

Тым жа вечарам адбудзецца прэм'ера драматычнага мона-спектакля «**Кроткая**» паводле аднайменнай аповесці Фёдара Дастаеўскага. Спектакль перадае атмасферу Пецярбурга канца XIX стагоддзя, у ім расказваецца гісторыя – сямейная, спавядальная. Гісторыя пра тое, як складана бывае пачуць адно аднаго, пра сутыкненне двух самалюбоўстваў і страчаную магчымасць кахання. Рэжысёр-пастаноўшчык, аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Вячаслаў Шакалод, кампазітар – Алег Залётнеў, сцэнограф – народны мастак Беларусі Барыс Герлаван.

Спектаклі праходзяць у тэатральнай зале Культурнага цэнтра касцёла Св. Сымона і Св. Алены. Дзіцячыя пастаноўкі пачынаюцца а 15-й гадзіне, дарослыя – а 19-й. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінскім тэлефоне: 331-75-53.

«Колас, баба і баабаб...»

3 гісторыяў музейнага жыцця

2017 год стаў знакавым для Беларусі юбілеймі двух класікаў беларускай літаратуры – Якуба Коласа і Янкі Купалы. А на падваконні аднаго з кабінетаў музея Якуба Коласа, што знаходзяцца ў будынку Акадэміі навук, стаяць два здымкі невялікага фармату ў драўлянай рамцы. На адным з іх Якуб Колас з сур'эзным тварам сядзіць у фатэлі свайго кабінета, на другім – ён каля драўлянага плота пад час знаходжання ў Валачанцы ў 1952 годзе. Побач з фота на падваконні стаяць лялька-кабета, што ўвасабляе народную культуру беларусаў, ды маленькія дрэўца ў вазоне.

Быў звычайны вясновы працоўны дзень з экскурсіямі, абмеркаваннямі музейных заняткаў, напісаннем справаздачаў... Усе сядзелі са злёжку заклапочанымі тварамі, працавалі, пісалі, мабыць, і нешта прыдумвалі. Але тут раптам адзін з супрацоўнікаў пад рабочай мянушкай Бансі, завітаўшы з суседняга кабінета, трапіў адначасна ў карціну на падваконні фразай: «О! Колас, баба і баабаб...». Пасля лёгкага маўчання насельнікі кабінета пачалі пасміхацца і выдаваць дадатковыя жаргты на акрэсленую тэматыку. Але, калі хвілінку паназіраць, то спраўды ўсе складнікі гэтай не зусім стандартнай панарамы дужа гарманічна спалучыліся і ўпісаліся ў інтэр'ер памяшкання.

А калі сур'эзна задумацца, народныя вобразы складаюць аснову Коласавай творчасці – гэта стрыжань, без якога не раскрыўся б талент класіка. Ды і вобразы жанчыны і дрва займаюць важнае месца ў спадчыне Якуба Коласа. Вобразы жанчынаў у творах аўтара «Новай зямлі» і «Сымона-музыкі» цёплыя і пяшчотныя, яны радастю напаяўняюць сэрца. А якое важнае месца займалі малюнкi прыроды ў творчасці Песняра! Прыгадаць хаця б «Казкі жыцця», у якіх праз жывыя выявы прыроды аўтарам падаюцца жыццёвыя ісціны і народная мудрасць.

Каб адчуць усю прыгажосць і сакавітасць Коласавых твораў, трэба як мінімум пагуляць па мінскай сядзібе класіка, а лепей даехаць да роднага кутка, дзе былі вытокі пісьменніцкага майстэрства Канстанціна Міцкевіча.

«Кабінетныя краявіды» іншыя, але ў іх таксама ёсць неардынарная памяць пра творчасць класіка...

Аляксандр КРЫЖЭВІЧ, старшы супрацоўнік Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

(Працяг будзе)

«Не лютуй, люты, не хмурся...»

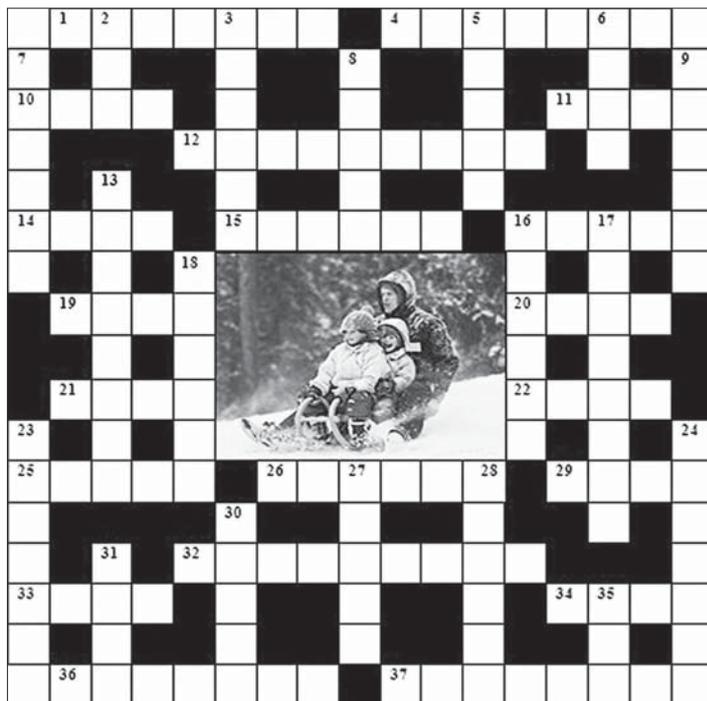
Уздоўж

1. Адна з народных назваў месяца лютага. 4. Звесткі аб чым-небудзь. 10. «Бы свавольны, грозны цар, // Па зямлі шыбуе...». З верша Т. Дзям'янай «Сёння – ух – які мороз!» 11. Была б свінка, будзе ... і шчацінка (прык.). 12. Старажытнае свята, якое беларусы-католікі адзначаюць 2 лютага, а беларусы-праваслаўныя – 15 лютага. «А ў нас сёння ..., .. // Зіма з летам стрэлася, стрэлася» (з валачобнай песні). 14. Што ..., то абывай (прык.). 15. Сезон масавай лоўлі рыбы. 16. ...-Вяснаўказальнік. Прывятак, які адзначалі 1 лютага. «Якое надвор'е 1 лютага, такое будзе і ўвесь месяц» (прык.). 19. Моцны вецер са снегам ці з дажджом. 20. Той, хто імкнецца атрымаць незаробленыя грошы (разм.). 21. Прыстасаванне для лоўлі птушак. 22. Высокая гліняная пасудзіна. 25. Вузенькая лінія. 26. Запасы, крыніцы чаго-небудзь. 29. Мясца вышэйшага гатунку. 32. Час, які папярэдняе вясне. 33. Лютаўскі ... вясно пахне (прык.). 34. Зярністы снег, які ўтвараецца ў гарах. 36. Каштоўны камень, талісман лютага. 37. Вялікі прастор, шыр.

Упоперак

2. Руханне ў паветры. 3. Тое, што і настуПЛенне. 5. На Трыфана (14 лютага) зорна – ... позняя (прык.). 6. Лодка ў народаў Арктыкі. 7. Страва, якую на Улассе (24 лютага) падавала гаспадыня на сняданак, каб былі тлустыя цяляты. 8. ... бушуюць – вясну чуюць (прык.). 9. Воўчая ... – у лес цягне (прык.). 13. Паэма А. Куляшова пра трагічны лёс выдатнага сына беларускага народа К. Каліноўскага; 6-га лютага – 105 гадоў з дня нараджэння народнага паэта Беларусі А. Куляшова. 16. Студзеню-бацюхне – ..., лютаму – мяцеліцы (прык.). 17. Люты багаты снегам, а ... – вадою (прык.). 18. Свята беларусаў-католікаў, якое адзначалася 6 лютага. «Па ... высахнуць хусты на плоце» (прык.). 23. Той, хто іграе на арфе. 24. Як на Грамніцы (15 лютага) нап'ецца ... вадзіцы, то на Юр'я наесца вол травіцы (прык.). 27. Халодны паўночны вецер. 28. Калі ... раніцай спявае, то зіма яшчэ не ўцякае (прык.). 30. Лютуй, люты, не лютуй, а на вясну ... не хмурь (прык.). 31. Назва парламента ў некаторых дзяржавах. 35. Рэпутацыя, асабістая вядомасць.

Кляў Лявон ЦЕЛЕШ

ЛЮТЫ

11 – Ліханенка Мікалай Іванавіч (1947, Крычаўскі р-н – 2016), беларускі жывапісец, графік – 70 гадоў з дня нараджэння.

12 – Верашчагін Аляксандр Леапольдавіч (1949), мастак кіно, жывапісец, графік, імя якога добра вядомае сярод кінематографістаў СНД і краінаў Балтыі, – 70 гадоў з дня нараджэння.

12 – Капусцін Аляксандр Пятровіч (1924, Жлобінскі р-н – 1996), беларускі празаік, публіцыст, перакладчык – 95 гадоў з дня нараджэння.

12 – Кахановіч Ян (1894, Гродна – 1942), біёлаг, краязнаўца, экалаг, педагог, грамадскі дзеяч, заснавальнік Гродзенскага заалягічнага парку – 125 гадоў з дня нараджэння.

14 – Скараходаў Уладзімір Паўлавіч (1939, Клімавічы), вучоны-культуролог, музыкант, дырыжор, педагог, грамадскі і дзяржаўны дзеяч, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.

14 – Пастуніна Тамара Міхайлаўна (1924 – 1981), спявачка, педагог, заслужаная артыстка Беларусі – 95 гадоў з дня нараджэння.

15 – Александровская Ларыса Пампееўна (1904, Мінск – 1980), беларуская спявачка, рэжысёр, грамадскі дзеяч, народная артыстка Беларусі, народная артыстка СССР – 115 гадоў з дня нараджэння.

15 – Пятро Васючэнка (Пётр Васільевіч; 1959, Полацк), празаік, драматург, крытык, літаратуразнаўца – 60 гадоў з дня нараджэння.

15 – Горакі раённы гісторыка-этнаграфічны музей (Горкі; 1989) – 30 гадоў з часу адкрыцця.

15 – Касцюкевіч Ларыса Пільпаўна (1939, Мінск – 2014), музыказнаўца, фалькларыст, педагог – 80 гадоў з дня нараджэння.

15 – Шутава Вольга Паўлаўна (1944, Камянецкі р-н – 1999), спявачка, заслужаная артыстка Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

16 – Гарэлік Леў Давыдавіч (1929, Бабруйск – 1996), скрыпач, педагог, народны артыст Беларусі – 90 гадоў з дня нараджэння.

16 – Заспіцкі Андрэй Міхайлавіч (1924, Польшча), скульптар, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1976), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1977) – 95 гадоў з дня нараджэння.

Дзе варты пабываць

Пройдземся па Коле года

Цягам некалькіх гадоў мінская мастачка Святлана Ветрава стварыла цыкл жывапісных твораў, прысвечаных каляндарным святам старажытнай Беларусі – знайшлі адлюстраванне Каляды, Камаедзіца, Русаллі, Дажынкы ды інш. Цыкл твораў цяпер можна пабачыць у Літаратурным музеі Максіма Багдановіча (філіяле Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры) у Мінску. Тут 7 лютага адкрылася **выстаўка С. Ветравай «Кола года»**. У адкрыцці бралі ўдзел сама мастачка, а таксама клуб гістарычнай рэканструкцыі «Волат» і музычны гурт «Збег абставінаў».

Акрамя выстаўкі мастачка запрашае гледачоў на адмысловыя сустрэчы, прысвечаныя сезонам у жыцці нашых продкаў.

С. Ветрава. «Сакавік. Камаедзіца»

13 лютага – Вясна. Асноўная тэма – Гуканне. Народныя песні ў аўтэнтчным гучанні выканае гурт «Горынь». **20 лютага** – Лета. У праграме! «Перунова воінства дзеля славы продкаў» чакаецца гісторыка-рэканструктарская праграма ад Юрыя Усціновіча і ягоных сяброў (гледачы адпачыць рэаліі сярэднявечнай зброі і даспехаў, паказальныя баі). **27 лютага** – «Восень». Сустрэча мае назву «Мастацтва Макошы», С. Ветрава правядзе майстар-клас па узорным ткацтве на кроснах (спн. Святлана апроч мастакоўскай працы займаецца ткацтвам паводле народных прыёмаў, узораў, канонаў). Урэшце, **6 сакавіка** – «Зіма». Пад час «Каляднага аліўе» выступяць Макс Івашын з аўтарскай музычнай праграмай і эксперт беларускай кухні Алена Мікульчык, якая расказае пра кухню часоў напалеонаўскіх войнаў; плануецца і калядная варажба.

Выстаўка будзе працаваць па 6 сакавіка.

Лявон ПАЛЬСЬКІ

Рамантыка ў музеі

14 лютага, у День Святога Валянціна, Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа прапанаваў наведнікам акаунца ў творча-рамантычную атмасферу музея пад час імпрэзы «**І так моцна сэрца кліча...**». Кожны атрымае магчымасць уласнымі рукамі стварыць для свайго каханага ці каханай прыемны сувенір – букет з цукерак ці кавалачак духмянага мёла. Ахочыя змогуць пазаваляцца настольнымі гульнямі.

Тым жа вечарам адбудзецца творчая сустрэча з пісьменнікамі Людмілай Рублеўскай і Віктарам Шніпам, якія з'яўляюцца не толькі калегамі, але мужам і жонкай. Пісьменнікі падзяляцца з аўдыторыяй цыклам пяшчотна-пранікнёных вершў, якія прысвяцілі адно аднаму.

Чакаем усіх рамантыкаў на ўтульным вечары ў Доме Коласа!

Паводле інфармацыі арганізатараў

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПЕШКА Юзаф (Józef Peszka; 19 лютага 1767, Кракаў – 4 верасня 1831, Кракаў) – жывапісец, прадстаўнік акадэмічнага класіцызму. Магістр

прыгожых мастацтваў (пасля 1810). Творчасць звязаная з мастацкім жыццём Беларусі.

Вучыўся ў Д. Эстрэйхера ў Кракаве. Жывапісу навучаўся з

Юзаф Пешка

1786 г. у Ф. Смуглевіча ў Варшаве, які аказаў на Ю. Пешку значны ўплыў.

У 1793 – 1812 гг. жыў у Гродне, шмат падарожнічаў, з прыпынкамі ў Вільні (1794 – 1798, 1802, 1803, 1807, 1812), Віцебску, Магілёве, Мінску, Нясвіжы.

У Нясвіжы каля 1807 – 1810 гг. быў прыдворным мастаком Міхаіла Радзівіла, апекуна ўладальніка Нясвіжа Дамініка Радзівіла. Часта наведваў Магілёў, Нясвіж, Ліду, Смілавічы, Дукору. У 1812 г. вярнуўся ў Кракаў, з 1815 г. – прафесар жывапісу і малюнка

ў Школе прыгожых мастацтваў. Пісаў пераважна партрэты чыноўнікаў і гараджан. Выкладаў тэорыю мастацтва ў Ягелонскім універсітэце, кіраваў кафедрай жывапісу і малюнка ў кракаўскай Акадэміі прыгожых мастацтваў.

Ю. Пешка быў не толькі партрэтчыкам, але і аўтарам гістарычных і алегарычных кампазіцый, пейзажаў, замалёвак відаў гарадоў і мястэчак. Пад час вандровак маляваў і пісаў, галоўным чынам акварэллю і сепіяй, пейзажы, у тл. серыі відаў Мінска, Віцебска, Магілёва, Нясвіжа, Навагрудка, Ліды, Смалянаў і інш. Яго пейзажы, а таксама серыя гарадскіх краявідаў, з'яўляюцца асабліва каштоўнымі для вывучэння архітэктуры Мінска.

Пад уплывам Ф. Смуглевіча напісаў некалькі карцінаў на гістарычныя тэмы. Аўтар алегарычных і гістарычных кампазіцый «Пастрыжэнне Мечыслава I», «Баляслаў Крывавусты нападае на памораў», «Перамога Сабескага пад Венай», «Хрыстос перад Пілатам», «Называнне Кракава вольным горадам», «Напалеон на кані» ды інш. Пісаў партрэты (А. Чартарыйскага, К. Сапегі, С. Солтана, І. Закрэўскага, сям'і Манюшкаў), аўтапартрэт.

Вядомыя творы: «Тры дамы, тры музы» (прыкл. 1800, Нацыянальны музей у Варшаве), «Партрэт Францішка Смуглевіча» (1790 – 1800, Карцінная галерэя ў Львове).

Ю. Пешка. «Віцебск, мост праз Віцебзу»